

XXXI. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Had- és Rendészettudományi Szekció

Budapest, 2013. április 16-18.

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

**Környezetvédelem célja, jogszabályi háttere,
megvalósulása Magyarországon**

Jelige: *morfin*

Dolgozat lezárásának időpontja: *2012. március*

Tartalomjegyzék

Bevezetés	3
Célkitűzés	4
Módszerek.....	4
1.Környezetszennyezés története.....	5
2. A környezetszennyezés.....	10
3.Környezetvédelem.....	14
3.1. Környezetvédelem jogi háttere.....	15
3.2 Az 1995.évi LIII. Törvény.....	17
4. Környezetvédelmi programok megvalósulása Magyarországon.....	20
5.Klíma­változásból eredő-, Magyarország lakosságát érintő hatások.....	21
5.1. Hamis biztonságérzet	23
Összegzett következtetések.....	29
Irodalomjegyzék.....	31
Melléklet.....	32

BEVEZETÉS

„Nem mindenre a természet, az anyaföld tanít-e minket? A földnek szíve van. Aki ráborul s fülét odaszorítja közös tápláló anyánk barna testéhez, rejtélyes dobogást hall alatt, mintha egy óriási kalapács tompa ütései volnának, százmérföldnyire mélyen belsejében; a szíve dobogása az. A föld gondolkozik is. Gondolatai a virágok. (...) És ha gondolkozik, ha szíve van, éreznie is kell tudnia, bánatának, örömének kell lennie. Nagy szárazság idején keble fölrepedezik, s mint a szenvedő anya emlőin a gyermek, növényzete elsínylik, elsatnyul, míg ellenben harmatos hajnalon egész valója vidám mosoly.”

(Mikszáth Kálmán)

1. sz. kép: A sorsunk a saját kezünkben van, Forrás:
<http://www.munkavedelemcenter.hu/szolgalatasok.html>

A környezetvédelem, a fenntartható fejlődés egy hitvallás, melyet a mindennapi életünkbe integrálva kell követnünk, remélve még nincs késő, hogy tudjunk változtatni, jobbat tenni a jelenlegi állapotot és meggyógyítani az általunk okozott sebeket. Hogy ezt kellő tudatossággal tegyük, szükségünk van a háttér információkra, a jogi alapokra, a szabályozásokra, a szankciók pontos megismerésére. Különösen igaz ez a főiskolai, egyetemi hallgatókra, hiszen ők, mint a jövő értelmisége, sokat tehetnek majd, és kell is tenniük a környezetünk érdekében.

Felmerül a kérdés. Ismerjük-e a környezetvédelem lényegét, jogszabályi hátterét, és azokat a folyamatokat, amelyek a hazai irányait befolyásolják? Még inkább érdekes ez, ha a védelmi szakemberek ezirányú ismereteit vizsgáljuk. Gyakran szembesülünk azzal, hogy kevés vagy téves információk vannak a különböző szakterületeknek egymásról.

Célkitűzés

A dolgozat témája a fenti kérdések megválaszolására ösztönöz, ezen kívül alapos kutatómunkára készítet, hogy megtaláljam az összefüggést a környezetvédelem és a tanulmányaim fő vonulatát képező katasztrófavédelem munkája között, melyek külön-külön is szerteágazó területek. A dolgozat felépítése és rendszere az anyaggyűjtés és feldolgozás előrehaladásával nagyon lassan körvonalazódott előttem.

Először szeretném tisztázni a környezetvédelem fogalmát és célját, majd a teljesség igénye nélkül igyekszem a környezetvédelmi törvény e témához vonatkozó részleteinek ismertetésére. A kutató munkám célja feltárni a Magyarországon megvalósuló környezetvédelmi törekvéseket, az évek során történő fejlődéseket. Majd szeretném ide kapcsolni a környezetvédelem kissé tágabb nézőpontjából tekintve, a globális felmelegedésen keresztül, a katasztrófavédelem munkájának egyre nagyobb mértékű jelentőségét.

2. sz. kép:

Forrás: http://www.mommo.hu/sorozat/3616/media/Globalis_felmelegedes_4

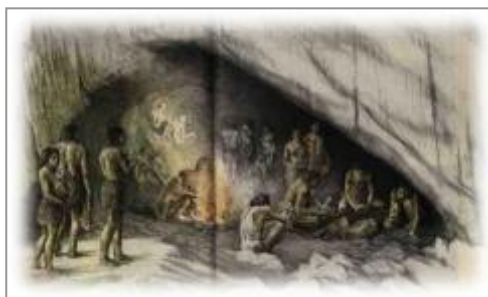
Módszerek

A céljaim elérése érdekében elemeztem a környezetvédelmi jogszabályokat, a téma írott és elektronikus irodalmát. Interjút készítettem katasztrófavédelmi és környezetvédelmi szakemberekkel, és a véleményüket beépítettem az anyagba. Részt vettem a témával kapcsolatos konferenciákon, és az ott hallottakat illesztettem a saját gondolatmenetemhez. Készítettem egy kérdőívet, melyet 80 személy névtelenül töltött ki és az eredményeket statisztikusan elemeztem SPSS program segítségével.

1. Környezetszennyezés története

Ebben a fejezetben először megvizsgálom a környezetszennyezés fogalmát, kialakulását, történetét.

A környezetszennyezés az a folyamat és tevékenység, a környezetbe való beavatkozás olyan szintje, melynek során az emberiség és benne az egyes ember a mikro és a makro környezetét eszközök, anyagok létrehozásával, használatával olyan mértékben telíti, hogy az károsítja az egészséges élethez szükséges feltételeket. Az emberiség történetének néhány évezrede alatt számos körülmény, környezeti tényező és maga az emberi faj is lényeges változásokon ment keresztül.

3. sz.kép: A kezdetek

Forrás: <http://multunkvirtus.hu>

A fejlődéssel párhuzamosan megváltozott igények eredményeként gyökeres változáson ment keresztül az emberiség szemléletmódja, mely leginkább szembetűnő az ember természethez való viszonyulásában. A gondolkodás fejlődése, a kommunikáció kialakulása, az eszközkészítés és eszközhasználat megalapozta az emberi faj felemelkedését és gyors fejlődését. Mindaddig míg (kb. i.e. 12.000 éve) az ember lélekszáma a Földön mindösszesen 5-10 ezer között mozgott, nem gyakorolt jelentős hatást az élővilágra. A természettel az ember harmóniában élt, tisztelte a természeti erőket, elismerte, hogy a természet hatalmasabb az embernél és ez sokáig vallásaikban is megnyilvánult. De a népesség növekedésével és technikai eszközeik fejlődésével az emberiség lassan „tudatára ébredt” és eluralkodott.

A környezetbe való beavatkozás nagyon régre visszavezethető történet. Kb. 10.000 évvel ezelőtt, a földtörténeti Pleisztocén végén az éghajlat enyhülése és melegedés kedvezett a növénytermesztésnek, ezzel megalapozva a földművelő életforma kialakulását. A mezőgazdaság fejlődésével a különböző emberi csoportok letelepedtek, építményeket hoztak

létre, melyekben laktak és melyekben a termést tárolhatták, így felhalmozva javaikat. A minőségileg megváltozott életmód volt az első lépés az ember és környezete kapcsolatának módosulásában. Bár ekkor még az eszközeik kezdetlegesek voltak, mégis képesek voltak velük el-, sokszor kipusztítani a számukra haszontalannak vagy károsnak ítélt fajokat. Ezzel vette kezdetét a máig is tartó folyamatok láncolata a természet leigázása, a környezet önkényes átalakítása, meggondolatlan használata és kizsákmányolása.

7-8 ezer évvel ezelőtt az ember és a természet harmóniája végleg megbomlott, mikor a fémek használata újabb lendületet hozott az emberiség fejlődésében. A fémeszközök erősebbek, hatékonyabbak voltak, használatuknak nagy szerepe volt a nagy kultúrák és civilizációk felvirágzásában. Azonban ez a fejlődés a természet kárára valósult meg, hiszen a felszín feletti és a felszínhez közeli fémek után a felszín alatti ércek kibányászását kezdték meg nagy erővel (egy-egy bányából több ezer tonna fémeket is kitermeltek).

Az egyre terjeszkedő bányászat és fémkohászat volt az első igazán környezetszennyező gazdasági tevékenység az emberi történelem során, melyek először látatták az ember által okozott „begyógyíthatatlan sebhelyeket” a természeti környezetben. Az ember és a természet között kialakult szakadék egyre elhatalmasodott, az ember kívül helyezte magát a természetes környezeten, így saját magát téve rendszeridegenné. A letelepedéstől alakuló emberi társadalmak is óriási változásokon mentek keresztül, hiszen a mezőgazdaságban felhalmozható javak kényelmes életet ígértek, de az emberek együttélése, városok kialakulása és a földművelés nehézsége, mégsem volt annyira gondtalan, mint azt hitték. A tulajdon kialakulása jelentős változást hozott az emberek egymáshoz való viszonyulásában, kialakultak a különbségek, amit a fémek megjelenése tovább erősített. Bár a fémek megjelenésének idejében még a faluközösségek voltak leginkább jellemzőek, mégis megkezdődött a társadalmi rétegződés folyamata, hiszen a fémtárgyak birtoklása a társadalom megkülönböztetett tagjaivá tette a tulajdonosukat. Így kialakult nemcsak a természettől való elidegenedés, hanem az emberek egymástól való eltávolodása is, amit a fémek fegyverekké való alakítása csak fokozott és kialakult a hatalom, a gazdagság, majd ebből egyenesen következett az emberek egymás feletti hatalom gyakorlásának vágya, ami a gazdag uralkodó réteg kifejlődésében végződött. Az uralkodás hatalmat, irányítást, térhódítást jelentett, ami kiterjedt a természetre és az emberi társadalmakra is egyaránt.

A civilizációk felvirágzásából, az igények növekedéséből következő természet használat, már az ókorban komoly környezeti katasztrófákhoz vezetett, majd a környezet megújulóképességét meghaladó használata néhány civilizáció bukásában is szerepet játszott (pl. Húsvét-szigetek). Az egyre népesedő ókori városok, mint Róma, szembesülhettek először mindazokkal a környezeti problémákkal, amelyekkel a későbbi 20. századi városoknak is meg

kell küzdeniük: zaj, a hulladék és szennyvíz felhalmozódása miatt terjengő bűz, a zsúfoltság, mindezek együttes eredményeként fellépő fertőzések, járványok. A megjelenő problémák kiküszöbölése sok újítás és fejlődést hozott az urbanizáció területén, több száz kilométer hosszú vízelvezető rendszereket építettek, megszervezték a hulladék városon kívülre szállítását és a mezőgazdaságban való hasznosítását. A városok terjeszkedése és azok lakosainak eltartását szolgáló növekvő mezőgazdasági területek miatt az eredetileg őshonos mediterrán erdők legnagyobb részét már a római időkben kipusztították.

**4.sz. kép: Zsebbe nyúlnak az erdőirtás lassítása végett, forrás: mti 2011.06.23.
<http://www.alternativenergia.hu/zsebbe-nyulnak-az-erdoirtas-lassitasa-vegett/35014>**

A tarvágásos területeken kialakult másodlagos vegetáció megújulását is az erőltetett legeltetés megakadályozta. A termelés növelésének igénye vezetett a vizes-mocsaras területek lecsapolásához, kiszáritásához és e területek művelés alá vonásához, mesterséges öntözőrendszerek kiépítéséhez. Ezekkel a beavatkozásokkal, az eddigi legnagyobb mértékű módosításokat hajtották végre a természetben, mind a vízciklus, mind a domborzati adottságokat tekintve. A mezőgazdaságban elért sikeres fejlődés eredményeként létrejöttek a túlnépesedett régiók, melyek már akkora terhelést róttak a környezetre, a fakitermelés, földhasználat miatt, hogy egyszerűen ezek a területek képtelenek voltak a megújulásra, és így az ember teljesen kizsákmányolta a környezetét. Ezek a változások az ökoszisztémákban még nem jelentettek veszélyt a bioszféra egészére, de számunkra tanulságos visszatekintést nyújthatnak.

Az ember elé a „sötét középkor” rendkívüli nehézségeket gördített, de ez a gazdasági hanyatlásból adódó elszegényedés és a járványok okozta népesség csökkenés kedvezett a természeti környezetnek. A vegetációnak így lehetősége volt a regenerálódásra, amely nehezen játszódtott le az addigi túlzott kihasználtság miatt, végül a folyamat következtében az erdős területek száma megnőtt. A kor írásos dokumentumainak tanúsága szerint a 14. századtól kezdve vannak feljegyzések, melyek az erdők védelméről szolgáló rendelkezésekről szólnak. Magyarországon Mária Terézia nevéhez fűződik az első erdők fenntartásáról és azok lehetőség szerinti gyarapításáról szóló rendelet. Sajnos azonban a 17-19. században a bányászat és a kereskedelem fejlődése háttérbe szorította e hosszú távú gondolkodást mutató rendelkezéseket és megint csak a jelen előtérbe helyezése vált elsődlegessé az emberi társadalom számára, ami a természeti környezet ismételt áldozattá válását jelentette a termelés fejlődésének oltárán.

A 18. századi első ipari forradalom mind a társadalom fejlődésében, mind pedig a környezetre gyakorolt hatásában a mai ember számára is érezhető változásokat hozott. A tömegtermelés megvalósítása, így a gőzgép egyre szélesebb körű elterjedése által, a kőszén elégetésével a légkörbe jutó szén-dioxid mennyiségének növekedése rohamléptekben következett be. A megnövekedett kőszén égetése miatt a szén-dioxiddal együtt a légköri kén-dioxid-szennyezés is ugrásszerűen megnőtt és a szén alkotóiból származó, az égetés során felszabaduló szén-monoxid, por és korom is komoly szennyezőkként jelentkeztek a levegő megváltozott összetevői között. Az ipari forradalom legjelentősebb vívmánya, a gőzgép az emberi tevékenység minden szintjén használatba került valamilyen formában, a textiliparban, az élelmiszeriparban, a közlekedésben. Mindezek jelentősen hatottak a környezetre, nemcsak a levegő szennyezettségének tekintetében, hanem a gyors igénynövekedés, megkövetelte a gyorsuló előállítás és gyorsuló szállítást is, ami lényeges környezet átalakításhoz vezetett (vasút vonalak építése, bányászati kitermelés fokozása, stb.). Az eredményesen megnövekedett termelés, az életszínvonal és a fejlődő orvostudomány javuló higiéniai körülmények lehetővé tették a népesség egyre gyorsabb ütemű szaporodását.

5 sz. kép: Kínai szénbányatüzek,

Forrás: <http://antalvali.com/hirek/ot-kornyezeti-katasztrofa-ami-durvabb-mint-az-olajfolt.html>

A 19. század második felében jelentkező felfedezések, technikai újítások és vívmányok rövid időn belül elterjedtek világszerte, ezzel egyre növekedett az energia- és nyersanyag felhasználás, a mezőgazdaság egyre nagyobb területek meghódítását igényelte, ami a természetes élővilág fokozódó mértékű visszaszorítását eredményezte. E folyamatok bekövetkezésével végérvényesen megkezdődött a környezeti problémák globálissá válása. Ennek hatásait azonban sokáig nem érzékelte senki és még csak gondolati síkon sem merült fel, hogy a természeti javak ilyen ütemű kimerítése későbbiekben milyen komoly problémákat fog okozni.

A történelem eddig említett környezeti károkozását a 20. században bekövetkezett változások azonban felülmúlták, a világháborút követően a technikai fejlődés eredményei fokozatosan átkerültek a békés felhasználói civil szférába és ezen kívül a tudományos fejlődést is nagymértékben segítették. Ezekben az időszakokban változtak meg a társadalmak fogyasztási szokásai, fellendült a kereskedelem és minden alárendelődött a profitszerzésnek. A társadalmak eltérő fejlettségének következtében egyre nőtt a szakadék a különböző gazdasági helyzetben lévő országok között. Míg az iparilag és gazdaságilag fejlettebb országokra a mértéktelen fogyasztás növekedése a jellemző, addig az elmaradottabb területeken csökken az életszínvonal és az elszegényedett rétegeknek nem jut már energiájuk a környezetet károsító

hatások csökkentésére, sőt a megelőző lehetőségek hiányában jobban károsítják környezetüket.

6. sz.. kép: A nagy csendes-óceáni szemétfolt

Forrás: http://index.hu/tudomany/kornyezet/2010/07/28/ot_kornyezeti_katasztrofa_amik_du_rvabbak_mint_az_olajfolt1

E fejezetet végig követve jól látható, hogyan változott meg gyökerestől a történelem és fejlődés során az ember és természet viszonya. Eleinte az ember önmagát is a természet részeként tekintette és számított annak biztonságot nyújtó segítségére, s ezt igyekezett meghálálni, úgy hogy tisztelettel bánta nem okozott abban kárt. Azonban az emberiség a fejlődése során eljutott odáig, hogy nemcsak a természet iránti tiszteletről feledkezett el, de lassan már nem is tartotta magát annak részeként, végül valamiféle legyőzendő ellenséggé formálta az őt körülvevő természetes világot. Nem a természettel való együttélésre törekedett a felvilágosult, gondolkodó ember, hanem a meghódításra, leigázásra és kizsákmányolásra. Mindezen emberi tevékenységek hatására kialakuló környezeti problémák globális méretűvé válása sok gondot okoz a Földön élő társadalmak mindegyikének és ezen feladatok valamikori megoldása csak hosszú távú, megfontolt, rendszerközpontú gondolkodással kivitelezhető és rendkívüli társadalmi összefogással.

¹ Másodlagos forrás:<http://antalvali.com/hirek/ot-kornyezeti-katasztrofa-ami-durvabb-mint-az-olajfolt.html>

2. A környezetszennyezés

Amint azt az előző részben hangsúlyoztam, a legtöbb felmerülő környezeti probléma az ember létezéséből gyökerezik. Ahogyan növekszik az emberiség lélekszáma, fokozódik a fogyasztásunk mértéke, így egyre több energiára van ehhez szükségünk, ezt pedig a környezetünk nyersanyagaiból fedezzük. Hogy ezt megvalósítsuk egyre több élettelen és élő természeti értéket pusztítunk el, így hódítva el az életteret az élővilágtól. Ahhoz, hogy a természet energiáit a hasznunkra tudjuk fordítani, jelentős energiaátalakítást

7.sz. kép: Összefogás

Forrás:<http://enviroment.com>

kell végeznünk, minek során nagy mennyiségű szennyező anyagot is termelünk, mely folyamatok eredményeként az ember ökológiai lábnyoma megnövekedett.² E szennyező anyagok sokféle módon keletkezhetnek és eltérő utat bejárva veszélyeztetik az élővilág egészségét.

A környezetszennyezés történetének áttekintése után, most szeretném megvizsgálni a szennyezések különböző típusait. Először is tisztázni kell, hogy mit nevezünk természetesnek, mert ha az emberi beavatkozástól mentes területeket tekintjük természetes környezetnek, azt kell tapasztalnunk, hogy a Földünkön ilyen természeti környezet szinte már alig található, hiszen a Föld minden pontja megérezte már az ember jelenlétét, ha nem is közvetlen módon, de valamilyen közvetett tényező útján biztosan. Sőt, mióta az ember úrban is képes közlekedni, a Föld szféráit elhagyva is szűkül, az a térrész ahova az ember ne jutna el...és ha oda eljutott, biztosan hagy maga után valami nyomot, ami nem lehet más, mint szemét.

„A német szakirodalom 1955 óta használja az emberi hatások mértékének kifejezésére a hemeróbia-fokozatokat (JALAS, 1955 in CSORBA,1999).”³

E fokozatok szerint csoportosíthatóak az emberi behatást elszenvedett területek:

² Egy ember vagy egy adott terület népességének a természetre gyakorolt hatását egy hektárban kifejezett mutatószámmal, az ökológiai lábnyommal lehet leírni.

A ökológiai lábnyom az a terület, ami károsodás nélkül meg tudja termelni az aktuális életvitelünkhöz szükséges javakat (élelem, energia ...). Az átlagos egy főre eső ökológiai lábnyom 2,2 hektár, 2,5-szer nagyobb, mint 1961-ben. Ám ha megnézzük, hogy a Földön 11,3 milliárd hektár biológiailag aktív föld- és tengerfelület van és 6,1 milliárd ember, akkor kiszámítható, hogy valójában minden emberre csak 1,8 hektár jut. Forrás:

<http://www.glia.hu/okolabnyom/>

³ Kerényi Attila: Európa természet és környezetvédelme (ISBN:963-193502-7), II.rész ,1.fejezet

1. táblázat: Természetességi fokozatok

Készítette: a szerző (Kerényi A. nyomán)

<i>hemeróbia- fokozat</i>	<i>emberi hatás mértéke</i>	<i>ilyen területek pl.</i>
ahemerob	emberi hatástól mentes	<i>mélytengerek > 10.000m</i>
oligohemerob	gyenge emberi hatásnak kitett	<i>Mount Everest, Orosz tajga</i>
mezohemerob	mérsékelt emberi behatás	<i>nemzeti parkok</i>
euhermerob	erős emberi hatás alatt	<i>legelők, gazdasági erdők, városi parkok</i>
polihermerob	igen erős emberi hatás	<i>tereprendezett, fajszegény területek</i>
metahemerob	drasztikus emberi hatás miatt az élőszervezetek megsemmisülnek	<i>épített környezet, városok, települések + infrastruktúra, mérgezett ökoszisztémák</i>

Ennek alapján igen nehéz meghatározni, egy terület természetességi fokát, hiszen az érintetlen területek ki vannak téve emberi tevékenységek, valamilyen szintű környezeti hatásának. „Az antropogén hatások széles körű érvényesülése miatt a legkevésbé módosult környezetet, tájakat, tájrészleteket természetközelinek nevezzük.”⁴

Ezeket a területek szennyezi az ember különféle szennyező anyagokkal, melyek kibocsátása, anyagi minősége és hatás mechanizmusa alapján csoportosíthatóak. A szennyezés maga az a mechanizmus melynek során az ember a környezetbe juttat közvetlenül vagy közvetve, valamilyen környezetkárosító anyagot. A környezetszennyezés mértékét több tényező függvényében vizsga állapíthatjuk meg, a szennyező anyag mennyiségétől, minőségétől és a szennyezett környezet érzékenységtől. A környezetszennyezést leggyakrabban a károsodott környezeti elemek szerint csoportosítjuk:

- Levegőszennyezés
- Talajszennyezés
- Vízszennyezés (édesvízi- és tengervízi szennyezések)

Ezek a környezeti elemek szorosan összefüggve egymással, alkotják a földi rendszert, melyben a sorozatos negatív behatások visszafordíthatatlan változásokat okoznak és ezt a globális éghajlatváltozás tünet együttese világosan szemlélteti.

⁴ Kerényi Attila: Európa természet és környezetvédelme (ISBN:963-193502-7), II.rész ,1.fejezet

De ismét nagyképűség lenne az ember részéről, ha elhinné, hogy az éghajlatváltozásról, mint a földi rendszerek átalakítója, egyedül csak ő tehet. A Föld 4,6 milliárd éves története során, az emberi faj jelenléte nélkül is, már többször átesett ehhez hasonló változásokon, így történt ez a Pleisztocén korban a nagy eljegesedések korában is. Ezek a változások mindig hatással voltak az élővilág bizonyos részeire, ezek folyamán is voltak elsőpró globális katasztrófák, tömeges fajkipusztulások. Az éghajlati rendszer nem egy tényező befolyása alá tartozik, hanem különböző alakító hatások ereje által alakul, így a kontinensek mozgása, az ebből eredő vulkanikus tevékenységek okozta légköri összetétel módosulása, Naptevékenységek hatásai, mind befolyásolják.

Az ember szerepe tehát a Föld életében nem átalakító és mindent megváltoztató főszerep, az emberiség valószínűleg katalizálja az amúgy természetes folyamatokat. E témakörben jelenleg is vitáznak a világ jeles gondolkodói, vannak, akik az embert kiváltó tényezőnek tartják, de vannak, akik azt a véleményt képviselik, miszerint az antropogén hatások, nagymértékben befolyásolják, gyorsítják, de nem feltétlenül generálják a globális felmelegedés jelenségét. A nézőpontokban nyilvánvalóan közös elem, hogy az antropogén hatások jelentősen befolyásolják a földi ökológiai rendszereket, azonban nem meghatározható teljes pontossággal ennek a mértéke.

2. táblázat: Klímaváltozás általános hatásai

Készítette: a szerző

A globális problémákkal szembeni legáltalánosabb és legkézenfekvőbb megoldás az emberiség környezetkímélő tevékenységek felé terelése, vagyis a környezettudatosságra nevelése. Ezt a folyamatot segíti a környezetvédelem.

3. Környezetvédelem

A fentiek tükrében ismerkedjünk meg a környezetvédelem fogalmával, lényegével! Az ipari forradalom korszakát követően felismerésre került az a tény, hogy a technikai fejlődés ugyanolyan mértékben ártok, mint amennyire áldás, tekintve az okozott környezeti problémákat. Az ember úgy pazarolta és pusztította- és ez sajnos még ma is jellemző- a Föld készleteit, mintha azok kimeríthetetlen erőforrások lennének.

Mára már világossá vált, hogy az erőforrások mértéktelen pusztítása és az ezzel összefüggő környezetszennyezés súlyos következményeket von maga után. Ezért a már felismert környezeti problémákkal együtt felmerült a védelem gondolata is. Először a **természetvédelem** fogalma alakult ki, felismerve, a fajok és nagyobb területek pusztulását. Később a természetvédelmi tevékenységek megfeszített munkájával be kellett látni, hogy a problémák még nem oldhatóak meg egy-egy faj vagy kisebb terület védelmével, addig, míg ilyen mértékű a környezet szennyezése. A kutatóknak, tudósoknak rá kellett ébredniük, hogy ezek a folyamatok már az egész földi bioszférára hatással vannak. Ekkor fogalmazódott meg a környezetvédelem gondolata.

A környezetvédelem fogalmával kapcsolatos nézetek azonban megoszlanak, hiszen a tevékenységben különböző szakterületek vesznek részt, így különböző szempontok alapján kerülhet definiálásra. A környezetvédelem értelmezhető intézményesített intézkedések összességéként, de tekinthető komplex interdiszciplináris tudománynak is, mely számos tudományterületet ötvöz (kémia, biológia, fizika, geológia, gazdasági tudományok, jogtudományok, stb.). A környezetvédelem jogi kézikönyve alapján a környezetvédelem az ember tervszerű, tudományosan megalapozott életmódja. Az 1995. évi LIII. törvény (Környezetvédelmi tv.) 4.§ definíciója szerint: **„Környezetvédelem: olyan tevékenységek és intézkedések összessége, amelyeknek célja a környezet veszélyeztetésének, károsításának, szennyezésének megelőzése, a kialakult károk mérséklése vagy megszüntetése, a károsító tevékenységet megelőző állapot helyreállítása.”**

Összegezve: a környezetvédelem olyan tudatos tervszerű, szervezett tevékenység, melynek célja, hogy az embert és környezetét illetve a környezeti elemeket megóvjá az emberi tevékenységek okozta károsító hatásoktól. Azonban a környezetvédelmi tevékenységek

kutatása során arra a következtetésekre jutottak a szakemberek, hogy nem elegendő a szennyező anyagok koncentrációjának mérséklése, hanem ezen felül racionálisan kellene gazdálkodni a bioszféra erőforrásaival és egész környezetünkkel. Ez a felismerés vezetett a környezetgazdálkodás fogalmához. A fogalmi fejlődéssel megfigyelhető, hogy minden újabb tényező integrálása szélesítette a környezetvédelemmel kapcsolatos gondolkodásmód perspektíváját. Egy szélesebb körű látásmód eredményeként jelent meg a fenntartható fejlődés gondolata, amely már a legkiforrottabbnak tekinthető, hiszen ötvözi a környezet, a gazdaság és a társadalom összefüggő világát. A fenntartható fejlődés az elmúlt évek során egy szemléletformává alakult, mely a végső célja a környezetvédelemnek, hiszen ezt a gondolkodási módot mind tervezési és gyakorlati megvalósítás területén képesek vagyunk alkalmazni.

3.1 Környezetvédelem jogi háttere

A korábbi Alkotmányban a környezettel kapcsolatos jogokat két helyen találtuk. Az első az általános jogszabályok között a 18.§-ban: „*A Magyar Köztársaság elismeri és érvényesíti mindenki jogát az egészséges környezethez*”. A második a 70/D.§-ban található: „*Magyar Köztársaság területén élőknek joga van a legmagasabb szintű testi, lelki egészséghez*”. Az egészséges környezethez való alkotmányos jog képezi későbbiekben a környezetvédelmi jogszabályok elvi alapját. Az új Alaptörvény megalkotásával e terület fontossága folytonos maradt. (Dr. Kiss, 1996.)

E sorokat, ha a fenntartható fejlődés vonatkozásában vizsgáljuk, jelentős hiányosságokat fedezhetünk fel. Hiszen a ma élő társadalomra jellemzően jogainkat úgy érvényesítjük, hogy eközben a jövő nemzedékeinek esélyeit veszélyeztetjük ugyanezen jogok gyakorlását illetően. Így tekintve alkotmányunk jelencentrikus a környezethez fűződő szabályozásnál, ezáltal nem teljesen felel meg a fenntartható fejlődés alapelveinek. (Dr. Kiss, 1996.)

Ha ezeknek az alapelveknek a szempontjai szerint közelítjük meg az egészséges környezet fogalmát, észre kell vennünk, hogy a természeti, gazdasági és társadalmi környezet harmóniája az, ami biztosítja az ember lelki egyensúlyát, kényelmét és biztonság érzetét, a tiszta és esztétikus természeti- illetve épített környezetet és a regenerálódás feltételei. Ha ezt a gondolatmenetet követve értelmezzük az egészséges környezethez fűződő alkotmányos jogot, akkor annak a megfelelő életminőséghez való jogot kellene jelentenie, amely már, megfelelne a fenntartható fejlődés elveinek. (Dr. Kiss, 1996.)

Hazánk joggyakorlata szerint az Alkotmány értelmezése az Alkotmánybíróság feladat körébe tartozik, amely intézmény az egészséges környezethez fűződő jogok ilyen irányú értelmezésére nem vállalkozott, azonban fontos elveket fogalmazott meg a környezethez fűződő joggal kapcsolatban. Állásfoglalásukat a 28/1994.(V.20) határozat III.2a) és III.3. pontjai tartalmazzák: III.2a): „ *A környezethez való jog jelenlegi formájában nem alanyi alapjog, de nem is pusztán alkotmányos feladat vagy államcél, melynek megvalósítási eszközeit az állam szabadon választhatja meg.*” III.3.: „*A környezetvédelemhez való jog...elsősorban önállósult és önmagában vett intézményvédelem, azaz olyan sajátos alapjog, amelynek az objektív intézményvédelmi oldala túlnyomó és meghatározó...E jog sajátosságai folytán mindazokat a feladatokat, amelyeket másutt alanyi jogok védelmével teljesít az állam, itt törvényi és szervezeti garanciák nyújtásával kell ellátni.*”

Magyarországon a környezetvédelemmel kapcsolatban elsőként 35 évvel ezelőtt jelent meg az egységes szabályozás igénye, melynek nyomán az emberi környezet védelméről szóló 1976. évi II. törvény elkészült. Ez a törvény lényegében az 1995-ben megszületett környezetvédelmi törvény alaptörvényeként tekinthető. Az 1976-ban megjelent törvény még igen kevés területen adott értelmezhető kötelező rendelkezéseket, így nem volt jelentős hatása a szabályozási területre.

A környezetvédelmi szabályozás kilencvenes éveket megelőző szakaszáról Bándi Gyula jellemzése szerint, melyet Környezetvédelmi kézikönyvében írt (1995. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó), rendkívül sok hiányosság volt felfedezhető: „*formailag általában a törvéynél alacsonyabb szintű szabályozás...*”, „*számos fontos szabályozási terület alig-alig mutatkozik- az egyik legsúlyosabb lemaradás e téren a hulladékgazdálkodás terén érezhető*”, „*a háttérintézmények hiányoznak, de legalábbis nagyon kezdetlegesek- ilyen pl. a társadalmi nyilvánosság, a megfelelő információkhoz való jog.*”⁵

A könyvszerző által megfogalmazott bírálatok helyenként még ma is jellemzőnek mondhatóak, annak ellenére, hogy az 1995-ben megalkotott, még ma is hatályos környezetvédelmi kerettörvény már sok újat hozott a környezetvédelmének szabályaival kapcsolatban, aminek nyomán több új jogszabály is keletkezett, főként az Európai Unióhoz való csatlakozásunk során.

⁵Bándi Gyula: Környezetvédelmi Kézikönyv, 1995. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó

3.2 Az 1995.évi LIII. Törvény

„Az Országgyűlés tekintettel arra, hogy a természeti örökség és a környezeti értékek a nemzeti vagyon részei, amelyeknek megőrzése és védelme, minőségének javítása alapfeltétel az élővilág, az ember egészsége, életminősége szempontjából; e nélkül nem tartható fenn az emberi tevékenység és a természet közötti harmónia, elmulasztása veszélyezteti a jelen generációk egészségét, a jövő generációk létét és számos faj fennmaradását,...” olvasható a törvény elveit összefoglaló előszóban, melyből látható, hogy a fenntartható fejlődés alapelvei már beépítésre kerültek a törvény megalkotása során.

A törvény céljai már az 1.§ 1.bekezdéséből világossá válnak: *1. § (1) A törvény célja az ember és környezete harmonikus kapcsolatának kialakítása, a környezet egészének, valamint elemeinek és folyamatainak magas szintű, összehangolt védelme, a fenntartható fejlődés biztosítása.*

A törvény logikus felépítést mutatva igyekszik minden környezetvédelmi területet érinteni és szabályozás alá vonni, megfelelően integrálni a különböző szakágazatok feladatait.

A környezetvédelmi szabályozás célja főként, hogy a gazdálkodó szervezetek oly módon folytassák tevékenységüket, hogy a környezet állapota, a megfelelő minőségben fennmaradjon, tartósan ne változzon, vagyis a környezeti minőségre vonatkozó normákat mindenki betartsa.

*„Egy közösség, vagy a társadalom a környezettel összefüggésben célokat tűz maga elé. A célul tűzött környezeti minőség társadalmi konszenzus eredménye, és azt tükrözi, mekkora anyagi áldozatot hajlandó és képes vállalni a társadalom a környezet tisztaságáért, és mennyire igényli a társadalom a környezeti minőség javítását. Egy ország által elérni kívánt környezeti cél tehát elsősorban politikai döntés kérdése, és nem természettudományos kritériumok alakítják, amit alátámaszt az a tény, hogy országonként igen eltérő higiéniés és környezetminőségi állapotot tekintenek kritikusnak, holott az ember biológiai természete aligha különbözik lényegesen országonként, annál inkább különböznek szokásaik, anyagi-jövedelmi helyzetük, és ennek következtében igényességük a környezet minőségével szemben.”*⁶

A környezet védelmének alapelvei között a szakemberek szerint néhány terület gyakran állít nehézséget a helyi környezetpolitika kialakítása során, ezek nem megfelelő szabályozása súlyos környezeti problémákat okozhatnának hosszútávon, ezért ezeken a területeken a törvényhozók igyekeznek folyamatos előrelépéseket tenni. Ilyen hiányosságokkal küzdő területek például az energiával kapcsolatos kérdések, a

⁶ Kerekes Sándor: A környezet gazdaságtan alapjai , www.mek.oszk.hu/01400/01452/html.index.htm

növényvédelem, levegőtisztaság, zaj- és rezgésvédelem, környezetterhelési díjak, ill. igénybevételi díjak és a szankcionálás. (Dr. Kiss, 1996.)

Régebbi bírálatok szerint az 1995. évi környezetvédelmi törvényt megelőző törvénykezésekből hiányoztak a tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos rendelkezések. Azonban erre már nagyhangsúlyt fektettek az új törvények megalkotása során, mely alapján *„mindenkinek joga van a környezetre vonatkozó tényeknek, adatoknak...a megismerésére”, „az önkormányzatok feladatkörükben kötelesek a környezet állapotát és annak emberi egészségre gyakorolt hatását figyelemmel kíséreni, az így szerzett adatokat nyilvántartani, és...hozzáférhetővé tenni...”* Ezt a fontos rendelkezést egészíti ki az önkormányzatok feladatairól szóló fejezet 46.§-nak e) bekezdése: *„a települési önkormányzat elemzi, értékeli a környezet állapotát illetékességi területén, és arról szükség szerint, de legalább évente egyszer tájékoztatja a lakosságot.”*

Ezek megvalósulása rendkívül nagy jelentőséget hordoznak magukban, hiszen a környezetvédelem, amint azt már a fentiekben említettem, tervszerű társadalmi tevékenység, amely értelemszerűen csak a társadalom, a lakosság összefogásával valósulhat meg. Ehhez pedig elengedhetetlen tényező a tájékozottság, a tudás, mely előre lendítheti a környezetvédelmet a célja, a fenntartható fejlődés felé. Ezért van kiemelt szerepe a törvény *„A környezet védelmének megalapozása”* című 5. fejezetében az 54.§-tól olvasható *„környezeti, nevelés, képzés, művelődés”* tárgykörnek, miszerint: *„(1) Minden állampolgárnak joga van a környezeti ismeretek megszerzésére és fejlesztésére. (2) A környezeti ismeretek terjesztése és fejlesztése (óvodai nevelés, iskolai nevelés, képzés, művelődés, iskolarendszeren kívüli oktatás és továbbképzés, ismeretterjesztés, könyvkiadás) elsősorban állami és önkormányzati feladat.”* (Dr. Kiss, 1996.)

Környezetpolitikai stratégiánk a kilencvenes évek végéig nem hoztak számottevő újításokat. *„A magyar környezetpolitika 1997-ben döbbsen rá először, hogy környezeti problémáink, jogszabályi és intézményi hiányosságaink az Európai Unióba történő integrációnk valós akadályát képezhetik. Vagyis az Európai Unió nem kíván Magyarországról környezeti problémákat importálni, ezért elvárja, hogy azokat még a csatlakozást megelőzően mi magunk- túlnyomórészt önerőből - rendezzük.”*⁷

Ez a felismerés nagy lendületet adott a szakpolitika számára és megkezdődtek a stratégiai tervek kidolgozása, mely közelebb viheti Magyarországot az Európai Unió környezetvédelmi vonalon való elfogadásához.

⁷Kerényi Attila: Európa természet- és környezetvédelme, Nemzeti TK, Bp. 2003, 481. oldal, ISBN: 963-19-350207

Összefoglalva a környezetvédelem jogi szabályozása Magyarországon:

- Az Alaptörvény
- 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről
- 1995. évi LIII. törvény a környezet védelméről
- Külön törvényi szabályozások
- Nemzetközi egyezmények integrálása

Alapelvek: -

- helyreállítás
- tervszerűség
- állam kötelezettség- és felelősség vállalása
- együttműködés
- szankcionálás

Feladatok végrehajtását irányító és ellenőrző szervek: -

- Országgyűlés
- Minisztérium
- Felügyelőségek
- Nemzeti Park Igazgatóság
- Önkormányzatok

1999. december 7-én megkezdődtek Magyarország és az Európai Unió között a környezetvédelmi fejezetről szóló csatlakozási tárgyalások. Ezek után az uniós ország jelentésekben folyamatosan elmarasztalták hazánkat a környezetvédelemért tett lépések elégtelensége miatt. Mindezen ösztönző hatások miatt a 2000-től kezdődő időszakban rendkívül felgyorsultak a legproblémásabb területeken a jogharmonizációs intézkedések, környezetvédelmi beruházások, melyek erre az időszakra elérték a GDP 2%-át. Mindezeknek köszönhetően nagymértékben javult az ország környezetvédelmi megítélése az Unión belül.

A 2002-ben megfogalmazott kormányprogram környezetvédelmi fejezete a környezetvédelmi fejlesztések további gyorsítását ígerte. Az elmúlt időszakban ennek hatásai látszódnak már Magyarország környezetvédelmi helyzetében.

2005-ben a Magyar Kormány határozatba foglalta és ezáltal célul tűzte maga elé, a fenntartható fejlődési stratégia kidolgozásának kereteit – 2053/2005 (IV.8.). A stratégia követelményei között szerepelnek, mindazon feltételek, melyek szükségesek a fenntarthatóság eléréséhez, így a jelen és a jövő nemzedékek jólétének biztosítása, melynek érdekében óvni és fenntartható módon kell használni a környezetünk erőforrásait, részt kell vállalnunk a

nemzetközi együttműködésben. Ennek megfelelően a stratégia egyik lényeges kitétele a lehető legmagasabb szintű társadalmi, politikai és tudományos konszenzus. Mindezen kitételek kezdeményezésre készíthetők a tudományos élet, a civilszervezetek és a gazdasági ágazatok jeles képviselőit az együttgondolkodás tekintetében.

Az Unióhoz való csatlakozás tehát a környezetvédelem területén eredményes fejlődéseket hozott, így a szennyvíz kezelésének terén, jelentős forrásokat szán hazánk a hulladékkezelésre, országos program indult a szelektív hulladék gyűjtés rendszerének kialakítására, népszerűsítésére. Komplex intézkedéseket határoztak meg, hogy az erőművek és a hulladékégetők légszennyezése sehol ne haladja meg az uniós előírásokat. A gazdasági életre vonatkozóan a szabályozási rendszerben a környezetvédelmi szempontok fokozott érvényesítését hozták előtérbe. A környezet politikai stratégiákban nagyobb szerepet kívánnak adni a környezetvédelmi mozgalmaknak, az együtt működés lehetőségének és mind nagyobb hangsúlyt fektetnek a tudatos környezeti nevelésre. Ezeken az általános intézkedéseken túl jó néhány konkrét célú akcióprogramot is megfogalmaztak.

4. Környezetvédelmi programok megvalósulása Magyarországon

A környezetvédelmi célok elérése érdekében a környezetvédelmi törvényben kötelezően előírt Környezetvédelmi Program megalkotásával igyekeznek a szakemberek összhangot teremteni a környezeti, szociális és gazdasági szempontok között. Ezekre a programokra, feladattervekre és megalkotott koncepciókra nagyszükség van, hogy kellően pontos stratégiai tervezetet tudjanak felállítani. A stratégiai tervezés során monitorozzák a jelenlegi állapotot, megfogalmazzák a jelenlevő környezeti problémákat és azok okait, így a szükséges intézkedéseket, helyre állítási feladatokat rangsorolni tudják, majd a program ideje alatt is nyomon követik a változásokat, az elért eredmények értékelése során pedig, ha szükséges újbóli átgondolásra bocsájtják a tervezett stratégiát, a kialakult körülményeknek megfelelően. (Teknős L., 2009.)

Az 1997-ben elfogadásra került, hatévente megújítandó, kötelező Nemzeti Környezetvédelmi Programon kívül számos, előre mutató akció terv keretein belül igyekeznek az állami szervezetek együttműködést mutatni, az egyre szaporodó agilis civilszervezetekkel. Ezenkívül hazánkban nagyon nagy előrelépést tett, az a több száz tudósból, kutatókból és szakemberekből álló csoport, amely 2003-ban létrehozta a Vahava-projektet (Változás-hatás-válaszadás). A projekt keretein belül közös munkával meghatározták a magyarországi klíma változásának várható irányát, ezenfelül vizsgálták az egyes szakágazatokra valószínűsíthetően

gyakorolt hatását. A jelentés végül pontos képet adott a Kárpát-medence helyzetéről és egyúttal megvalósítható megoldási javaslatokat is felvázolt. (Prof. dr. Bukovics, 2010.)

Mára számos területen érzékelhetőek a környezetvédelemmel foglalkozók megveszített munkájának eredményei és ezen eredmények hatása a lakosság körében. Az emberek egyre tájékozottabbak, már nem idegen számukra a fenntartható fejlődés fogalma, az ökológiai lábnyom, az újra hasznosítható termékek lényege, a káros anyag kibocsátás, szelektív hulladékgyűjtés. A nagyobb városokban élő családok számára a helyi szervezetek az önkormányzatokkal együttműködésben, számos szabadidős tevékenységet szerveznek, melyek a környezetvédelem témája köré épülnek és ezek a jeles rendezvényeket minden évben egyre növekvő érdeklődés övezi. Ilyen módon az oktatás és nevelés területét tekintve is kezd egyre fokozottabban integrálódni a környezetvédelem ismeretanyaga.

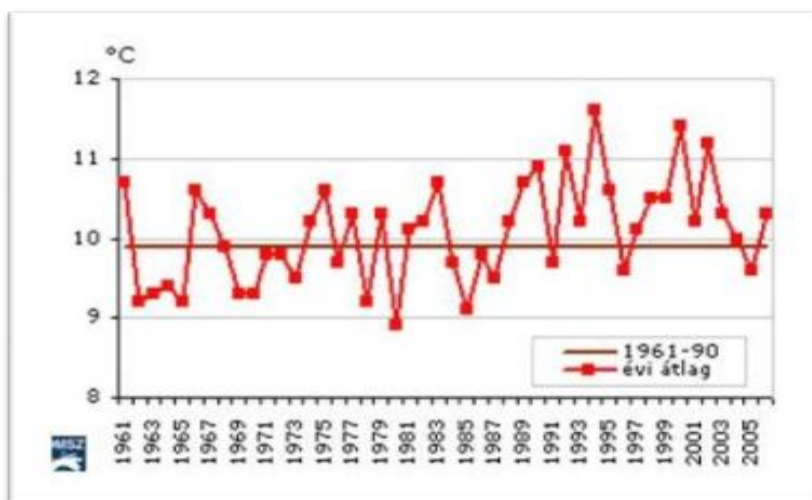
5. Klímaváltozásból eredő-, Magyarország lakosságát érintő hatások

Az IPCC 4. jelentése szerint, mely 2007-ben készült el, egyre biztosabb, hogy az ember természetalakító, káros tevékenységeinek hatása a Föld klimatikus rendszerét is elérte. Ennek felbecsülhetetlen mértékű ártalmas következményei lesznek, melyek rettenetes problémákat fognak okozni a Földön élő társadalmak számára. A hatásait már az elmúlt évek során tapasztalhattuk és láthattuk. A környezettudósok, meteorológusok, geológusok és számos szakterület kutatói megtették már az előrejelzéseket a várható változásokkal és károkkal kapcsolatban, melyek elkerülése sajnos már lehetetlen. Ha megvizsgáljuk Magyarország társadalmi és gazdasági fejlődését, megállapíthatjuk, hogy rendkívül sok a gyenge pont, mely gátolhatja az ország további fejlődését. Ilyen gátló hatású pontoknak tekinthetők a megoldatlan biztonsági kérdések is, melyek egyre fenyegetőbbek az idő előrehaladtával, de az ismeretek birtokában felkészülhetünk és alkalmazkodhatunk a jövő események sorához.

Kiemelkedően jeles kutatók szellemes megfogalmazással utalnak arra a tényre, hogy a környezetünkkel való kegyetlen bánásmódunk eredményeként, saját életkörülményeinket és biztonságunkat veszélyeztetjük, a Föld bármely pontján is élünk. „...Az éghajlat az, amire számítunk, az időjárás az, ami bekövetkezik” (Lorenz, 1982.) illetve „az éghajlat az, amire az ember befolyást gyakorol, az időjárás az, amelyen keresztül elszenvedi annak következményeit.” (M. Allen, 2003.). (Prof. dr. Bukovics, 2006.) A már említett Vahava-projekt eredményeként teljesen világos tény, hogy a hazai tendenciákban is megjelennek a klímaváltozás hatásai, így például az elmúlt néhány évet tekintve megfigyelhető hazánk átlag hőmérsékletének emelkedése.

Magyarország éghajlatát az óceáni, mediterrán és kontinentális klíma együttesen határozza meg. Ezek, a Kárpát-medence domborzati hatásaival együtt, változékony éghajlatot eredményeznek. A jövőképpen ugyan sok a bizonytalanság, de a tudományos világ egyértelműen a melegedés folytatódásával számol, amelynek alakulásában az antropogén tényezők is szerepet játszanak. Nincsen semmiféle garancia arra, hogy a Kárpát-medence éghajlata változatlan marad. Ezt látszik igazolni hazánk időjárásának alakulása az elmúlt években:

Ezeket a tényeket tekintve Magyarország éghajlata egyre melegebb és szárazabb lesz, a telek enyhébbek és csapadékban gazdagabbak, ami az árvizek növekedését okozza majd, a nyarak egyre forróbbakká válnak, ami a csapadékhiányt vonja maga után, mely majd erdő- és bozóttüzek keletkezését fogja előidézni, mindezeket tetézi az egyre szaporodó viharos szelek előfordulása is. Az éghajlatváltozásból adódó problémák óhatatlan befolyást gyakorolnak majd az országban a társadalomra, a természeti környezetre, gazdasági ágazatokra, épített környezetünkre és a hidrológiai-vízellátásra.

3. táblázat: A hőmérséklet-értékek időbeli alakulása az elmúlt 50 évben

Forrás: <http://www.vidекfejlesztés.net/oktatás/vidекfejlesztési-tananyag/a-klimaváltozás-hatásai-magyarországon/eghajlati-tendenciák-magyarországon.html>

Összefoglalva kijelenthetjük, hogy az előre vetített egyre erőteljesebb időjárási viszonyokkal térben és időben egyaránt gyakrabban fogunk találkozni Magyarországon, amely változásokra még most fel kellene készülnünk, amit az alkalmazkodás és védekezés területén illetve a reagáló képesség folyamatos javításával és továbbfejlesztésével tehetünk meg.

A veszélyhelyzetet továbbiakban fokozza, hogy a modern társadalmak lakosaira jellemző egy hamis biztonságérzet, vagyis nincs megfelelő veszélytudatunk, ami hipotézisem

szerint nem annyira a tájékozatlanságból, mint inkább a rendszerszemlélet hiányából adódik. Ez irányú probléma felvetésem igazolására készítettem el egy kérdőívet, melyet névtelenül töltött ki 80 személy.

5.1 Hamis biztonságérzet

A vizsgálatban összesen 80 személy szerepelt, 35 férfi és 45 nő. A vizsgálatban szereplő személyek nem és kor szerinti megoszlása a 4. Táblázatban látható.

	Kor					Összesen
	18-30	30-40	40-50	50-60	60 felett	
Férfi	13	6	5	5	22	35
Nő	9	10	8	9	28	45
	22	16	13	15	15	80

4. Táblázat: A vizsgálatban szereplő személyek nem és kor szerinti megoszlása

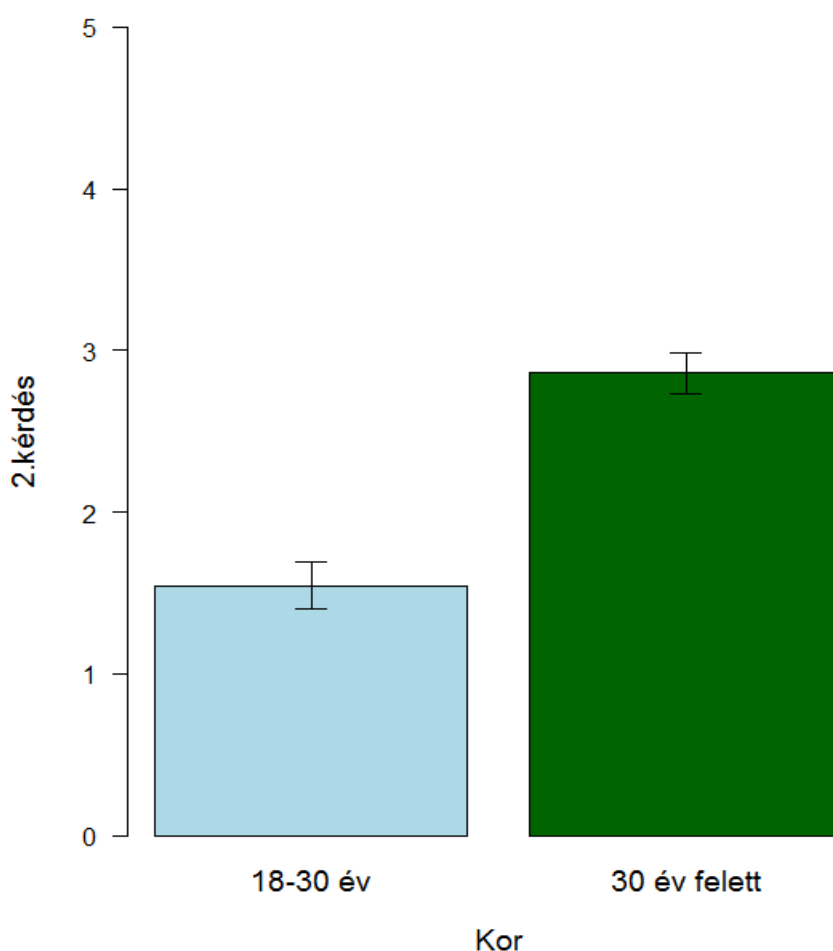
A 18-30 év közötti korcsoport szignifikánsan nagyobb informáltságot mutat a klímaváltozás tekintetében, mint a 30 évnél idősebbek (1-4 ábra). A 18-30 év közötti személyek a 2. Kérdésre szignifikánsan (kétmintás t-próba, $t_{54}=-6,895$, $p<0,001$) kevesebb pontot adtak, átlagosan (szórás) 1,6 (0,7) pontot a 30 évnél idősebbekhez képest, mely személyek átlagosan 2,9 (1,0) pontot adtak. A 18-30 év közötti személyek az 5. Kérdésre szignifikánsan (kétmintás t-próba, $t_{51}=-3,559$, $p<0,001$) kevesebb pontot adtak, átlagosan (szórás) 1,7 (0,8) pontot a 30 évnél idősebbekhez képest, mely személyek átlagosan 2,5 (1,0) pontot adtak. A 18-30 év közötti személyek a 9. Kérdésre szignifikánsan (kétmintás t-próba, $t_{37}=-3,052$, $p<0,001$) kevesebb pontot adtak, átlagosan (szórás) 2,3 (1,0) pontot a 30 évnél idősebbekhez képest, mely személyek átlagosan 3,0 (1,0) pontot adtak. A 18-30 év közötti személyek a 11. Kérdésre szignifikánsan (kétmintás t-próba, $t_{45}=-4,010$, $p<0,001$) kevesebb pontot adtak, átlagosan (szórás) 2,6 (0,8) pontot a 30 évnél idősebbekhez képest, mely személyek átlagosan 3,5 (1,0) pontot adtak.

Az idősebb korcsoport szerint van szükség a megelőzésre. A 18-40 év közötti személyek a 14. Kérdésre szignifikánsan (kétmintás t-próba, $t_{70}=-2,216$, $p=0,030$) kevesebb

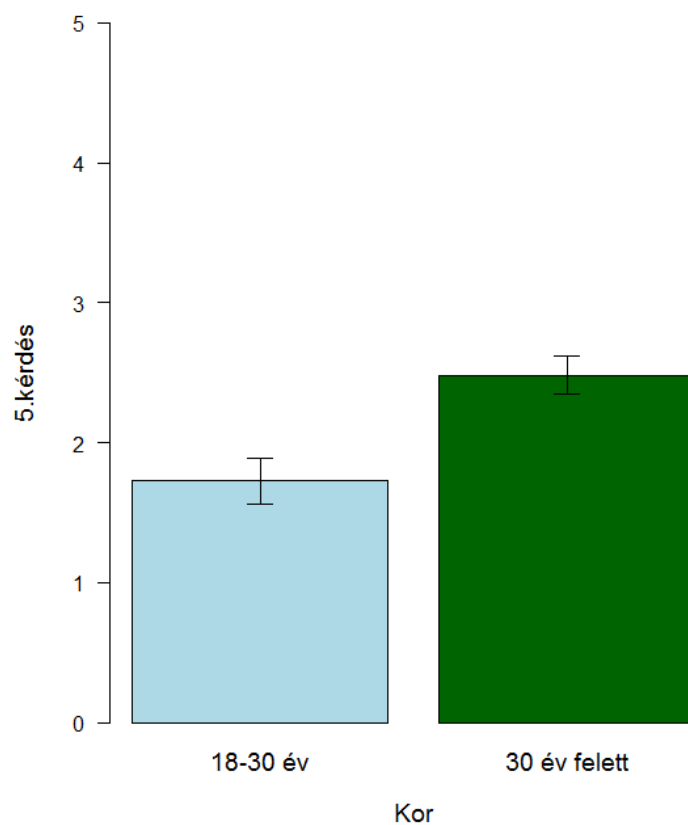
pontot adtak, átlagosan (szórás) 3,4 (1,0) pontot a 40 évnél idősebbekhez képest, mely személyek átlagosan 3,9 (1,0) pontot adtak. A 18-40 év közötti személyek a 15. Kérdésre szignifikánsan (kétmintás t-próba, $t_{70}=-2,101$, $p=0,040$) kevesebb pontot adtak, átlagosan (szórás) 3,0 (1,3) pontot a 40 évnél idősebbekhez képest, mely személyek átlagosan 3,5 (1,2) pontot adtak.

A 18-30év közötti korcsoport jobban tart a környezeti katasztrófáktól, mint a gazdasági katasztrófáktól. A 18-30 év közötti személyek a 4. Kérdésre szignifikánsan (kétmintás t-próba, $t_{68}=-7,459$, $p<0,001$) kevesebb pontot adtak, átlagosan (szórás) 4,4 (0,8) pontot a 30 évnél idősebbekhez képest, mely személyek átlagosan 2,5 (1,5) pontot adtak.

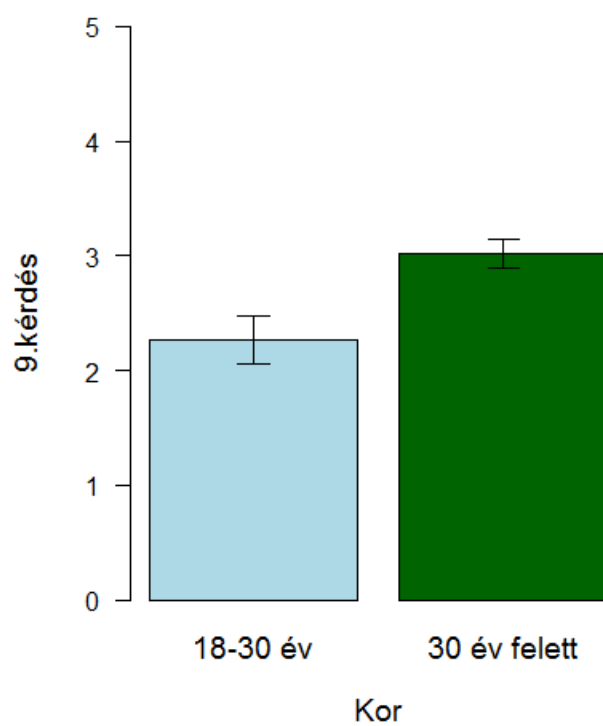
Férfiak és nők között a vizsgált kérdések esetén a mintánk alapján nem volt szignifikáns különbség kimutatható (kétmintás t-próba, $p>0,05$ minden esetben).

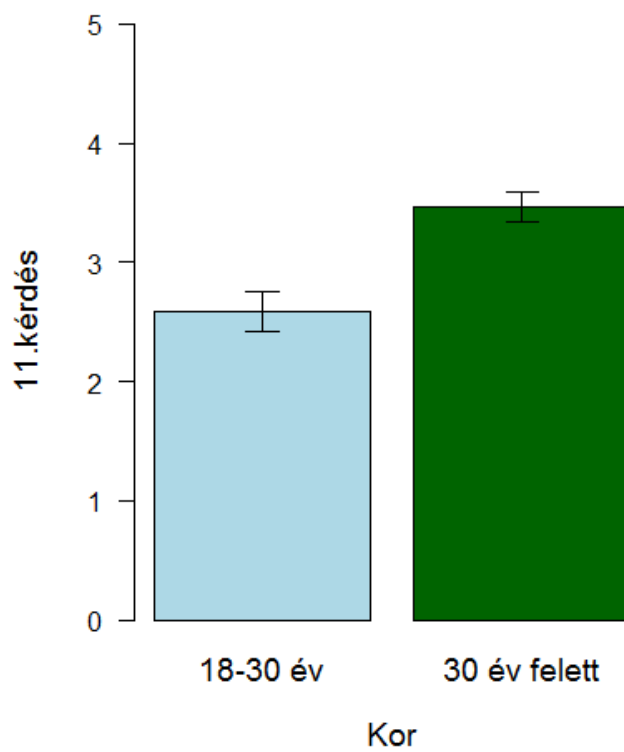
1.ábra A 2.kérdésre adott pontok a 18-30 évesek és a 30 év feletti válaszadók esetén

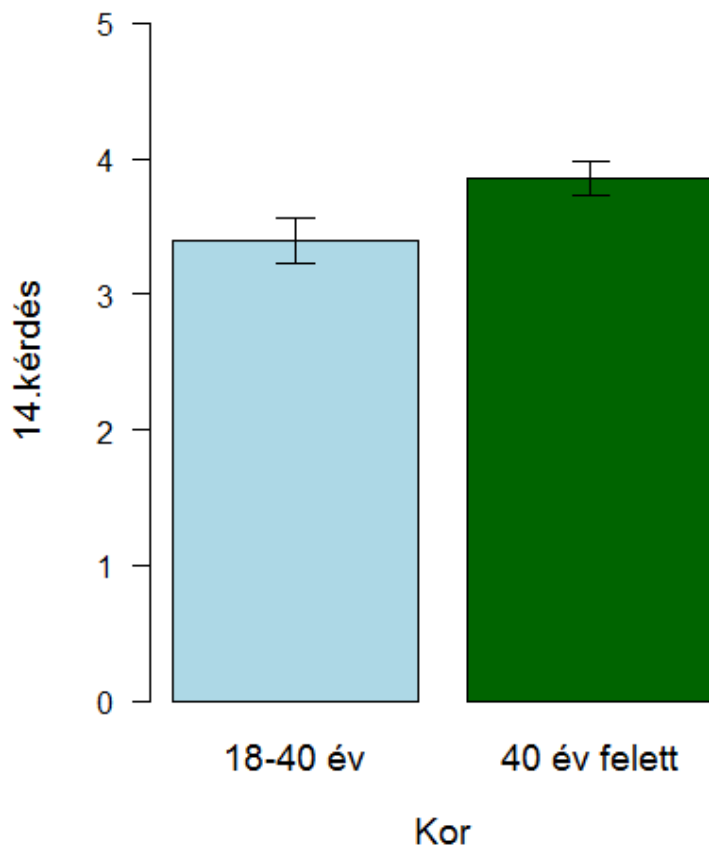
2.ábra A 5.kérdésre adott pontok a 18-30 évesek és a 30 év feletti válaszadók esetén

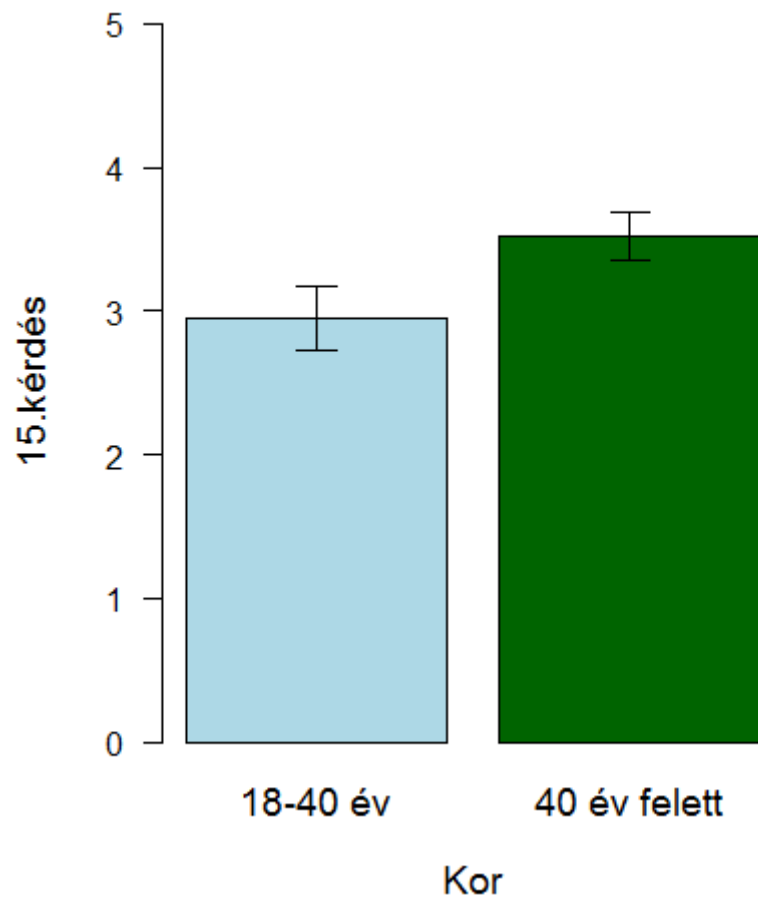
3.ábra A 9.kérdésre adott pontok a 18-30 évesek és a 30 év feletti válaszadók esetén

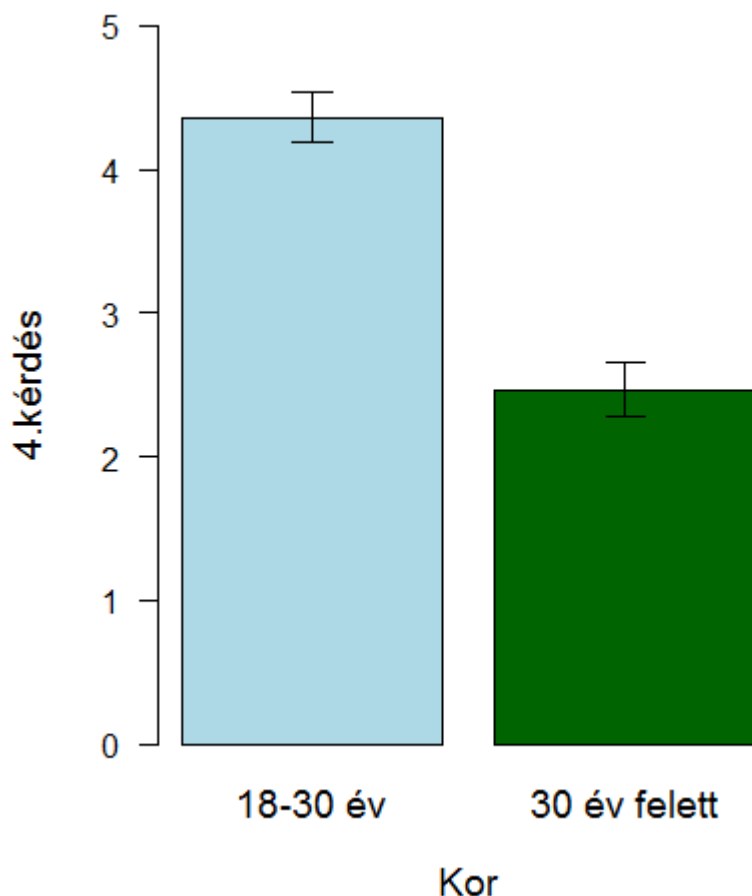
4.ábra A 11.kérdésre adott pontok a 18-30 évesek és a 30 év feletti válaszadók esetén

5.ábra A 14.kérdésre adott pontok a 18-30 évesek és a 30 év feletti válaszadók esetén

6.ábra A 15.kérdésre adott pontok a 18-30 évesek és a 30 év feletti válaszadók esetén

7.ábra A 4.kérdésre adott pontok a 18-30 évesek és a 30 év feletti válaszadók esetén

Az eredményekből kiderült számomra, hogy bár a fiatalabb korosztály tájékozottabb a klímaváltozással kapcsolatos kérdések területén, mégsem gondolják, hogy szükség volna lakosság védelmi felkészítésre. Ez bizonyítja számomra, hogy az informáltság csak teoretikus, vagyis helytálló a hamis biztonságérzet fogalmának felvetése. Mert bár a fiatalok tisztában vannak a klímaváltozás okozta katasztrófák lehetőségével, hiszen a tanulmányaikból és a médiából szerzett ismereteikre támaszkodnak, de ezek valóságos bekövetkezésének eshetőségét már nem látják, éppen ezért nem is érzik szükségét egy megelőző, védekező rendszer alkalmazásának. Ezért gondolom, hogy rendkívül fontos volna a tájékoztatáson túl az információk összekapcsolása és egy dimenzióba helyezése, így kialakítva egy rendszerszemléletet, mely alapul szolgálhat egy tudatosan felépített lakosság felkészítő programhoz.

E lakosságvédelmi stratégiák kidolgozásában csak a különböző szakmai, tudományos csoportok szorosan együttműködő munkája lesz a leginkább célra vezető:

- Alkalmazott környezet- és természettudományok (matematika, kémia, geológia, fizika)
- Környezetbiztonság, környezetvédelem
- Meteorológia, klimatológia
- Orvostudományok
- Mérnöki ismeretek
- Társadalomtudományok (szociológiai ismeretek)
- Pszichológia (kríziskezelés)
- Jogi ismeretek
- Lakosságvédelmi, katasztrófavédelmi szakágazatok

A védekezés és alkalmazkodás országos szintű tervezése és kivitelezése rendkívül komplex és szerteágazó szervezeti rendszer meglétét követeli. Ez a fejlett szervezeti rendszer a katasztrófavédelem intézménye. Az intézményrendszer vállalt feladatai közt a legfontosabb a lakosságvédelme, tájékoztatása, ezen kívül munkájuk szerteágazó és sokrétű: a katasztrófák, valamint a veszélyes anyagok által okozott súlyos balesetek megelőzése, az anyagi javakat fenyegető hatások elleni védekezés illetve a beavatkozásokon és a segítségnyújtáson kívül feladatkörük egészen a helyreállításig terjed.

A természeti és civilizációs katasztrófák elleni védekezési intézkedések kidolgozása és fejlesztése nemzeti és nemzetközi érdek is egyaránt.

Összegzett következtetések

Elmondható, hogy megváltozott gyökerestől a történelem és fejlődés során az ember és természet viszonya. Eleinte az ember önmagát is a természet részeként tekintette és számított annak biztonságot nyújtó segítségére, s ezt igyekezett meghálálni, úgy hogy tisztelettel bánta nem okozott abban kárt. Azonban az emberiség a fejlődése során eljutott odáig, hogy nemcsak a természet iránti tiszteletről feledkezett el, de lassan már nem is tartotta magát annak részeként, végül valamiféle legyőzendő ellenséggé formálta az őt körülvevő természetes világot. Nem a természettel való együttélésre törekedett a felvilágosult, gondolkodó ember, hanem a meghódításra, leigázásra és kizsákmányolásra. Mindezen emberi tevékenységek hatására kialakuló környezeti problémák globális méretűvé válása sok gondot okoz a Földön élő társadalmak mindegyikének és ezen feladatok valamikori megoldása csak hosszú távú,

megfontolt, rendszerközpontú gondolkodással kivitelezhető és rendkívüli társadalmi összefogással.

Kialakult a környezetvédelem, amely olyan tudatos tervszerű, szervezett tevékenység, melynek célja, hogy az embert és környezetét illetve a környezeti elemeket megóvjja az emberi tevékenységek okozta károsító hatásoktól. Azonban a környezetvédelmi tevékenységek kutatása során arra a következtetésekre jutottak a szakemberek, hogy nem elegendő a szennyező anyagok koncentrációjának mérséklése, hanem ezen felül racionálisan kellene gazdálkodni a bioszféra erőforrásaival és egész környezetünkkel. Ez a felismerés vezetett a környezetgazdálkodás fogalmához. A fogalmi fejlődéssel megfigyelhető, hogy minden újabb tényező integrálása szélesítette a környezetvédelemmel kapcsolatos gondolkodásmód perspektíváját. Egy szélesebb körű látásmód eredményeként jelent meg a fenntartható fejlődés gondolata, amely már a legkiforrottabbnak tekinthető, hiszen ötvözi a környezet, a gazdaság és a társadalom összefüggő világát. A fenntartható fejlődés az elmúlt évek során egy szemléletformává alakult, mely a végső célja a környezetvédelemnek, hiszen ezt a gondolkodási módot mind tervezési és gyakorlati megvalósítás területén képesek vagyunk alkalmazni.

Hazánkban is komoly erőfeszítések folynak a környezetvédelem kialakítására, folyamatos fejlesztésére. A környezetvédelmi célok elérése érdekében a környezetvédelmi törvényben kötelezően előírt Környezetvédelmi Program megalkotásával igyekeznek a szakemberek összhangot teremteni a környezeti, szociális és gazdasági szempontok között. Ezekre a programokra, feladattervekre és megalkotott koncepciókra nagyszükség van, hogy kellően pontos stratégiai tervezetet tudjanak felállítani. A stratégiai tervezés során monitorozzák a jelenlegi állapotot, megfogalmazzák a jelenlevő környezeti problémákat és azok okait, így a szükséges intézkedéseket, helyre állítási feladatokat rangsorolni tudják, majd a program ideje alatt is nyomon követik a változásokat, az elért eredmények értékelése során pedig, ha szükséges újbóli átgondolásra bocsájtják a tervezett stratégiát, a kialakult körülményeknek megfelelően.

Földünk, makro-és mikrokörnyezetünk sorsa a saját kezünkben van, mindannyiunk felelőssége megőrizni a jövő nemzedékek számára!

Irodalomjegyzék:

- **Bándi Gyula:** Környezetvédelmi kézikönyv, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1995.
- **Kerekes Sándor:** A környezet gazdaságtan alapjai, <http://mek.oszk.hu/01400/01452/html/index.htm>
- **Dr. Kiss Ferenc:** Fenntartható fejlődés megvalósításának politikai és jogi keretei Magyarországon, Főiskolai jegyzet, <http://www.nyf.hu/others/hml/kornyezettud>
- **Kerényi Attila:** Európa természet- és környezetvédelme, Nemzeti Tankönyvkiadó, Bp., 2003., ISBN:963-19-3502-7
- http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99500053.TV: 1995.évi LIII.tv.
- <http://www.jogiforum.hu/torvenytar/105/alko1nany>
- **Teknős László:** Globális klímaváltozás és a katasztrófavédelem kapcsolata, Hadmérnök c. folyóirat, IV. évfolyam, 2.szám, 2009. június
- **Fodor László:** A környezethez való jog dogmatikája napjaink kihívásai tükrében, Tanulmány - <http://www.mjsz.uni-miskolc.hu/200701/03fodor.pdf>
- http://europa.eu/pol/env/index_hu.htm
- **Dr. Bukovics István:** A katasztrófavédelem felkészülési irányai a valószínűsített klímaváltozás lehetséges hatásaira, www.thezeusz.hu/anyagok/katasztrofavedelemklimafelkeszules.doc
- **Prof. dr. Bukovics István - dr. Padányi József:** Az éghajlatváltozás biztonsági kérdései, www.drbukovics.hu/modules/jegyzek/doktar/doktar_212.pdf
- **Dr.habil Bukovics István:** A katasztrófavédelem helye, szerepe a XXI. század elején, www.zmne.hu/dokisk.hadtud/Bukovics.pdf
- **Dr. Bukovics István – Kiss Ernő – Dr. Papp Antal:** Klímafelkészülés és katasztrófavédelem, www.pkkm.org/klima.pdf.
- <http://www.munkavedelemcenter.hu/szolgalatasok.html>
- http://www.mommo.hu/sorozat/3616/media/Globalis_felmelegedes_4
- <http://www.alternativenergia.hu/zsebbe-nyulnak-az-erdoirtas-lassitasa-vegett/35014>
- <http://antalvali.com/hirek/ot-kornyezeti-katasztrofa-ami-durvabb-mint-az-olajfolt.html>
- http://index.hu/tudomany/kornyezet/2010/07/28/ot_kornyezeti_katasztrofa_amik_durvabbak_mint_az_olajfolt8
- <http://enviroment.com>

Melléklet:

„Biztonság érzet” kérdőív

(névtelen kérdőív)

1.Neme:

☐ **Férfi**

☐ **Nő**

2.Életkora:

☐ **18-30 év**

☐ **30-40 év**

☐ **40-50 év**

☐ **50-60 év**

☐ **60 év feletti**

Karikázza be, az Ön szerint, a kérdésekre legjellemzőbb választ!

- 1.** Szerintem egyáltalán nem igaz
- 2.** Szerintem nem igaz
- 3.** Nem tudom
- 4.** Szerintem igaz
- 5.** Teljes mértékben igaz

1 2 3 4 5

1. Jelenleg biztonságban érzem magam.

1 2 3 4 5

2. A globális klímaváltozás csak hisztériakeltés, nincs tudományos alapja.

1 2 3 4 5

3. Jobban tartok a gazdasági katasztrófáktól, mint a környezeti katasztrófáktól.

1 2 3 4 5

4. Jobban tartok a környezeti katasztrófáktól, mint a gazdasági katasztrófáktól.

1 2 3 4 5

5. A Kárpát-medencét nem érintik a klímaváltozás hatásai.

1 2 3 4 5

6. Magyarország területére nem jellemzőek a szélviharok, forgószelek.

1 2 3 4 5

7. Magyarországon nem kell számítanunk számottevő földrengésekre.

1 2 3 4 5

8. Magyarországon nem kell számítanunk árvizekre.

1 2 3 4 5

9. Magyarországot nem érinti a tengerszint emelkedése.
10. Magyarország időjárása kiszámítható.
11. Az évi átlag középhőmérséklet nem emelkedik jobban, mint régen.
12. Magyarország környezetvédelmi szempontból gyorsan fejlődik.
13. Az ember gondatlansága okozza a klímaváltozást.
14. Magyarországon szükség van a Katasztrófa-védelemre.
15. Szerintem szükséges a lakosságvédelmi felkészítés.

1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5
1	2	3	4	5

Köszönöm, hogy válaszolt!